

Прегледни рад

УДК: 338.482:343.341 ; 005.334:338.48

Туристички објекти као мете савременог тероризма

Ратко Љубојевић^{1*}

¹Академија за националну безбедност, Београд

Сажетак: Предмет разматрања овог рада су терористички напади на туристичке објекте широм света који су током прве деценије 21. века постали не само све учесталији већ и све смртоноснији. Повећан степен безбедности државних институција и дипломатских представништава у свету после терористичког напада на САД, 11. септембра 2001. године, утицао је на то да терористи преусмере своју пажњу првенствено на велике интернационалне хотелске објекте. Циљ рада је да се укаже на чињеницу да су ови „градови у малом” релативно лаке и веома рањиве мете терористичких напада. Наиме, у ситуацијама у којима је пренаглашено кретање гостију и постоји велики број запослених, потенцијални терористи могу се лако инфилтрирати и без тешкоћа извршити опсервацију, осмислити *modus operandi* и на крају, са малим бројем оперативаца извршити напад. Због тога су мере кризног менаџмента у хотелским објектима од круцијалног значаја за безбедност како гостију тако и запослених.

Кључне речи: туристички објекти, савремени тероризам, верски фундаментализам, велики терористички напади, кризни менаџмент
ЈЕЛ класификација: F52, L83

Tourist Facilities as Targets of Modern Terrorism

Abstract: The subject matter of this paper is terrorist attacks on tourist facilities worldwide that during the first decade of the 21st century have become not only more frequent but also all the more lethal. Increased level of security of the state institutions and diplomatic missions in the world after the terrorist attacks on the US on September 11, 2001, made the terrorists reorient the focus of their attention primarily to large international hotel facilities. The aim of this paper is to highlight the fact that these "small towns" are relatively easy and very vulnerable targets of terrorist attacks. Namely, in situations in which there are affluent movements of guests and a large number of employees, potential terrorists can easily infiltrate and perform observation smoothly, design *modus operandi* and finally, with a small number of operatives conduct the attack. Therefore, measures of crisis management in the hotels are of crucial importance for the safety of both guests and employees.

Keywords: tourist facilities, modern terrorism, religious fundamentalism, large terrorist attacks, crisis management
JEL classification: F52, L83

* ratko_ljubojevic@yahoo.com

1. Карактеристике савременог тероризма

Објаснити карактеристике савременог тероризма није могуће без појмовног одређења тероризма. Наиме, тероризам је изразито политичка појава која настаје са политичким намерама, која увек егзистира у пољу политике и по правилу има политички циљ. Уколико не постоји политичка мотивисаност не можемо сматрати да је реч о тероризму. Уопште речено, тероризам је средство политике (Симеуновић, 2009а).

По правилу, тероризам увек представља борбу против неке политичке власти или нечије политике, са циљем успостављања сопствене. Због своје злоћудности, *борци за сопствена политичка права* прибегавају терористичком акту врло интензивно јер димензија политичког насиља чини ову појаву јавном. Стога је насиље врло битна карактеристика, која савременом тероризму даје трајни елемент, изазивајући шокантност, спектакуларност и страх свеопштег становништва, које је свесно да у сваком тренутку може постати жртва (Јовашевић, Ракић, 2007).

Политичко насиље, изражено кроз димензију тероризма има нарочиту политичку моћ. Моћ познаје правила али искључиво поштује своја. Опенхајмер је дефинисао *моћ као способност утицања, ограничавања или кажњавања*. Извођење оваквог вида насиља је свакако манифестација моћи али може бити и манифестација немоћи. Ово нас наводи на закључак, да терористички акт може бити и последица недостатка политичког ауторитета или како је Mils дефинисао, *последњи облик изражаја моћи* једне друштвене групе, чији је циљ обезбеђење сопствене политичке доминације (Љубојевић, 2009).

У идеолошком смислу, савремени тероризам је карактеристичан по злоупотреби религијских схватања. Наиме, ако идеологију дефинишемо као систематизован скуп политичких идеја, принципа и друштвених идеала који репрезентују поглед на свет неке друштвене групе изражавајући њене интересе и потребе, добијамо омасовљену друштвену класу, социјални слој или религијску оријентацију која се може у сваком тренутку злоупотребити. Идеологија може бити представљена у форми неког учења или политичке доктрине али и у форми политизоване интерпретације религијског фундаментализма (Симеуновић, 2009б).

Савремени светски тренутак обилује учењима религијских фундаменталиста (Јеротић, 2000). Теолози и верски учењаци, уколико своје проповеди и мисионарење заснивају на политичким основама духовне власти, сакупљају велики идеолошки потенцијал, мобилилишући на тај начин и најекстремније фундаменталисте. Иако је историографија фундаментализам учила у свим религијама, милитантност и фундаментализам нарочито су присутни последње две деценије у круговима исламских верника. У прилог овоме говори и чињеница да ислам допушта сваком вернику да на непосредан и себи својствен начин тумачи Свету књигу - Куран, понекад стављајући форму испред суштине. С тога, *џихад* - *свети рат*, исламисти повезују са ратовањем под божанским вођством. Они налазе оправдање у исламистичкој религијској литератури која садржи комплексне дискусије о дефиницијама божански одобреног рата, одобрењима за сукоб са непријатељима, дефиницијама непријатеља и сврси војног сукоба.

Најрадикалнији фундаменталисти и присталице терористичке организације Ал-Каида дају посебне карактеристике *џихаду*, као савременој идеологији и глобалној терористичкој мрежи. Борци Ал-Каиде себе не сматрају верским отпадништвом већ делом шире муслиманске заједнице која је позната под именом *салафије*. Овај термин означава оне који следе пример другова посланика Мухамеда, који су

позивали на *чисто* разумевање исламске религије, јер су је сами, директно учили од Божијег посланика. Последице оваквог размишљања, па и делања нису само религијског већ и социолошког карактера, јер се под религијом означавају методе живљења и веровања. Наиме, ислам оваквом дихотомијом, материјалистичког и духовног погледа на свет, нуди посебну форму веровања у скривитост универзума. Осуђујући погрешност земаљског, Куран (Сура Бакара, ајет 156: *Ми смо Божији и њему се враћамо*), наводи на закључак да све што егзистира потиче од Алаха и да ће се све што се оствари вратити Алаху.

Исламски филозофи и теолози који припадају Аристотеловој школи учења, проучавањем Свете књиге објаснили су ступњеве спуштања и успињања човека кроз универзум. Свет који је ослобођен од количине, назвали су *светом интелекта - архангела* а свет праћен количином назвали су *свет природе - физике*. Простор између ова два света гностичари попут Давуда Ал-Кајсерија (1258 или 1261-1350) и Кутбудина Ширазија (умро 1311) установили су посебном формом која је базирана на признању Бога за Спунштитеља света у природу, називајући Бога, текстом из Свете књиге, за *Створитеља неба, земље и свега на земљи* (Нешић, 2012). Ово исто, само три века раније, саопштио је и Преподобни Антоније Велики својим речима: *Бог свима руководи дејством своје благодати* (Божовић, 2012). Међутим, поставља се питање одговорности, другим речима улоге појединца у друштвеној заједници. Овакав филозофски поглед међу првима успостављају *мутазили*¹, припадници исламског рационализма који су се директно супротставили ортодоксном схватању судбине. Они су утврдили да је човекова воља неограничено слободна, да је он сам творац својих поступака, јер би у супротном његова одговорност пред Алахом била апсурдна и неправедна (Божовић, 2010). Ашаритско богословље иде даље и сматра да човек нема избора када је реч о добрим и лошим делима, заузимајући став да све атрибуте Бога треба схватати без питања, односно не сумњајући у њих. Заузврат, свим муслиманима у исламској заједници, преко уговора са Богом обећан је рај. Међутим, само појединац може за себе да обезбеди спасење, тек када му се пресуди да ли су његова добра дела надвладала лоша. Само они муслимани који погину за веру беспоговорно налазе спасење (Божовић и сар., 2013).

2. Изведене терористичке акције на хотеле широм света од 2002. до 2012. године

Према истраживањима глобалне обавештајне агенције *Stratfor*, број терористичких напада на хотеле знатно је повећан, посматрајући период од осам година пре и осам година после терористичког напада на куле Близнакиње у Њујорку, 11. септембра 2001. године. Наиме, у односу на осмогодишњи период пре поменутог трагичног догађаја број терористичких напада на хотеле у осмогодишњем периоду после овог догађаја више је него удвостручен. Статистика говори да су у осмогодишњем периоду након 11. септембра извршена 62 терористичка напада на хотеле у 20 различитих земаља док је у периоду од осам година пре напада на куле Близнакиње, извршено 30 напада на хотеле у 15 различитих земаља (Stratfor, 2009).

¹ *МУТАЗИЛИТИ*, на арапском „мутазила“ називају се припадници умерено-рационалистичког правца. Третирају се као исламски рационалисти чији је правац настао у Багдадском халифату крајем VII века.

Када се дефинишу велики терористички напади на хотеле, подразумева се да је у тим акцијама било више од 10 жртава. Оваквих акција је у периоду од 2002. до 2011. године било 18 и све су извршене од стране радикалних исламиста повезаних са језгром милитантне терористичке организације Ал Каида или њеним испоставама на арабијском полуострву или исламском Магребу. Подршка је обично давана у облику техничке, финансијске или логистичке помоћи, а извршиоци су регрутовани из дела локалног становништва (New York State Intelligence Center, 2012).

Аналитичари сматрају да је након 11. септембра 2001. године безбедност државних институција, нарочито амбасада и конзулата, подигнута на далеко виши ниво, што је натерало стратеге и оперативце Ал Каиде да бирају лакше мете. Управо велики интернационални хотели, нарочито они луксузни са пет звездица, милитантним исламистима представљају циљну групу лако рањивих и пожељних мета. Нападом на мете ове категорије, терористи могу да са малим бројем оперативаца и без веће логистичке подршке постигну разорне ефекте. Ако би изабрали повољан тренутак, у време одржавања неког међународног скупа на високом нивоу, хотели би били пуни највиших државника, дипломата, страних новинара и пословних људи. Оваква врста скупа сама по себи изазива посебну међународну медијску пажњу а екстремистима који би извршили бомбашки напад обезбеђује сигурну медијску ексклузиву.

Велики хотели су као мали градови. У њима се активности одвијају непрестано. Проток гостију је жив, гости перманентно циркулишу кроз просторије; храна, пиће и остале хотелске потрештине свакодневно се допремају, па из тог разлога особље хотела може да броји и неколико стотина запослених. У условима пренаглашеног кретања гостију и постојања великог броја запослених, потенцијални терористи могу се лако инфилтрирати и без тешкоћа обавити опсервацију, осмислити *modus operandi* и на крају, са малим бројем оперативаца извршити напад.

Терористички напади на хотеле широм света у периоду 2002-2012. година приказани су у Табели 1. Анализом трајања времена извршења акција, терористичких организација које су преузеле одговорност, начина извршења акција, врсте експлозива који је коришћен у акцијама, броја погинулих и броја рањених цивила за време акције, као и броја цивила који је страдао у болницама као последица рањавања током изведених акција и броја погинулих терориста током ових акција долази се до недвосмислених закључака о непосредним циљевима, ефикасности и организованости извршених напада.

Табела 1: Терористички напади на хотеле широм света од 2002. до 2011. Године

Место напада	Време напада	Локација	Група	Вежа са Ал Каидом	Метод	Експлозив	Убијено терориста	Рањено терориста	Убијено цивила	Рањено цивила	Укупно Цивилних жртава
Paradise хотел	28.11. 2002.	Момбаса Кенија	Политичка канцеларија Ал Каиде	Да	ИЕНПВ (самоубица)	Непознат	3	0	13	80	93
Park хотел	27.03. 2002.	Нетанја Израел	Хамас	Да	Бомбаш самоубица	Непознат	1	0	19	143	162
Canal хотел	19.08. 2003.	Багдад, Ирак	Ал Каида Ирак	Да	ИЕНПВ (самоубица)	Импровиз. бомба 500лб	1	0	22	150	172
Canal хотел	22.09. 2003.	Багдад, Ирак	Ал Каида Ирак	Да	ИЕНПВ (самоубица)	Непознат	1	0	3	12	15
JW Marriott Дакарта	05.08. 2003.	Дакарта Индонезија	Вамах Исламјак	Да	ИЕНПВ (самоубица)	Војног порекла	1	0	12	150	162
Hilton Таба	07.10. 2004.	Таба Египат	Абдулах Азан Бригаде	Да	ИЕНПВ	ТНТ војног порекла	1	0	34	159	193

Grand Hyatt	09.11.2005.	Аман Јордан	Ал Каида Ирак	да	Бомбаш самоубица	Војног пор. РДХ	1	0	36		36
Radisson SAS	09.11.2005	Аман Јордан	Ал Каида Ирак	да	Бомбаш самоубица	Војног пор. РДХ	1	0	9		9
Days Inn	09.11.2005	Аман Јордан	Ал Каида Ирак	да	ИЕНПВ (самоубица)	Војног пор. РДХ	1	0	3		3
Умрли у болница ма од повреда									12	115	127
Кафе	23.07.2005.	Шарм ел Шейк Египат	Абдулах Асан бригаде	да	ИЕНПВ (самоубица)	ТНТ војног порекла	1	0	17	200	217
Ghazela Grand хотел				да	ИЕНПВ (самоубица)	ТНТ војног порекла	1	0	60		60
Аутобуска станица				да	Експлозивна направа	ТНТ војног порекла	1	0	6		6
Serena Хотел	14.01.2008.	Кабул Авганистан	Талибан	Да	Бомбаш самоубица, лако наоружање	Непознат	2	0	7	6	13
Исламабад Marriott Хотел	20.09.2008.	Исламабад Пакистан	Терик Талибан Пакистан	Да	ИЕНПВ (самоубица)	ТНТ војног порекла РДХ	1	0	53	266	319
Taj Mahal Trident Oberoi Хотел	26-29.11.2008.	Мумбаји Индија	Лешкар-е Таиба	Да	Лако наоружање	Непознат	3 2	0 0	50 32		50 32
Pearl Continental Хотел	09.06.2009.	Пешавар Пакистан	Абдулах Азам Шахид	Да	ИЕНПВ (самоубица) Лако наоружање	Непознат	3	0	17	46	63
Marriott Ritz Carlton	17.07.2009.	Џакарта Индонезија	Џемах Исламјак	да да	Бомбаш самоубица Бомбаш самоубица	Војног порекла Војног порекла	1 1	0 0	6 2	53	59 2
Ishtar Sheraton	25.01.2010.	Багдад Ирак	Исламска Држава Ирак	да	ИЕНПВ (самоубица)	Непознат	1	0	11	26	37
Babylon хотел				да	ИЕНПВ (самоубица)	Непознат	1	0	9	12	21
Hamra Хотел				да	ИЕНПВ (самоубица) лако наоружање	Непознат	1	0	16	33	49
Muna Хотел	24.08.2010.	Могадиш Сомалија	Ал-Шабаб	Да	бомбаш самоубица, Лако наоружање	Непознат	1	0	32	0	32
Inter Continental хотел	28.06.2011.	Кабул Авганистан	Мрежа Хакани	Да	Бомбаш самоубица, лако наоружање	Непознат	9	0	9	13	22
Bismillah Хотел	14.08.2011.	Дела Алах Јар Пакистан	Ослободници Тигар Балок	Не	Експлозивна направа	Непознат	0	0	14	24	38
Atilano Пансион	28.11.2011.	Замбонга Филипини	Филипини	Не	Експлозивна направа	ТНТ	0	0	3	27	30

Извор: (New York State Intelligence Center, 2012)

Циљ свих напада били су цивили, концентрисани у великом броју хотелских објеката. У 18 терористичких напада на хотеле који су се одиграли после 11. септембра 2001, погинуле су или рањене 2022 особе.

Терористичке нападе извеле су милитантне исламске фундаменталистичке групе ради јасно прокламованих политичких циљева.

Сви анализирани терористички напади на хотеле изведени су муњевито, импровизованим експлозивним направама (ИЕНПВ). Експлозив је најчешће био постављен у паркирано возило које се налазило непосредно испред улаза у хотел или у хотелској гаражи. Не ретко, експлозив се налазио у камиону којим је возач самоубица рушио стаклени зид и улетао у хотел сам или са терористом бомбашем који је на себи имао опасан прслук пун експлозива.

3. Мете најсмртоноснијих великих терористичких напада на хотеле

Мете најсмртоноснијих великих терористичких напада на хотеле широм света након 2001. године били су: хотел Park у Нетање, у Израелу; хотел Canal у Багдаду, у Ираку; хотел Hilton у египатском летовалишту Таба; хотел Taj Mahal Palace и хотел Oberoi Trident у Мумбају, у Индији и хотел JP Marriott и хотел Ric Carlton у Цакрти, у Индонезији (New York State Intelligence Center, 2012).

Исламистичка палестинска организација Хамас, у току израелског празника Пасха извршила је велики терористички напад на Хотел Park који се налази у самом центру израелског града Нетање. Напад је извршен 27. марта 2002. године уласком бомбаша самоубице у трпезарију хотела. У бомбашком нападу погинуло је 30 особа, а 140 их је повређено. Стратег и планер акције био је Абас Ал-Сајед (Аббас Ал-Сауед) а политичко крило Хамаса које је преузело одговорност за овај напад, навело је да је циљ акције био уперен против мировне иницијативе Саудијске Арабије на предстојећем самиту у Бејруту.

Ирачко седиште Уједињених Нација у Багдаду било је мета терористичког напада 19. августа 2003. године. Наиме, бомбаш самоубица је возећи камион пун експлозива улетео у Хотел Canal где су погинуле 22 особе, а више од 100 особа било је рањено. Овом приликом погинуо је и специјални представник УН у Ираку Серђо Виера де Мело. Након три дана уследила је нова терористичка акција. Скоро на исти начин, испред Хотела Canal у Багдаду, возач самоубица активирао је аутомобил бомбу која је усрртила три жртве, а дванаест их ранила. Након ове две повезане акције, 600 слижбеника УН повучено је из Ирака. Одговорност за овај напад преузела је Ал Каида која делује на територији Ирака.

Хотел Hilton у египатском летовалишту Таба био је мета терористичког напада 7. октобра 2004. године. Напад је извршен тако што је бомбаш самоубица, возећи камион пун експлозива, улетео у хотелски лоби након чега је активирана експлозивна направа. Том приликом погинула је 31 особа, а 159 их је повређено. Након само неколико дана уследила су нова два терористичка бомбашка напада. Један на туристички комплекс Мун Аирленд, а други на Камп Бадијох. Извођењем ових акција број погинулих повећао се на 35 особа, а број повређених попео се на 171. Ове акције имале су за циљ да дестабилизују египатску владу, нанесу огромну материјалну штету, упропасте туристичку сезону и унесу немир међу локално становништво.

У Индији је у периоду од 26. до 29. септембра 2008. године изведено више од десет координираних терористичких напада широм Мумбаја. Међу метама била су и два хотела, Taj Mahal Palace у коме се у тренутку напада налазило 450 особа и Oberoi Trident у коме је било 380 особа. Напад је започео тако што су кроз куполе хотела убачене гранате, након чега су очевидци дуго посматрали густ дим како куља из оба хотела. Терористи су оба хотела држали под опсадом три дана. Током опсаде у хотелу Taj Mahal Palace убијено је 50 особа, а у хотелу Oberoi Trident живот су изгубиле 32 особе. Поред поменута два хотела, која су се налазила у

најпрометнијем делу града, у току терористичке акције нападнути су: аутобуски терминал Чатрапати Шивај, кафе Леополд, болница за жене Кама, дечија болница и тржни центар Нармин који је био у јеврејском власништву. Поменути догађај био је један од најтрагичнијих инцидената у историји терористичких напада на Индију.

У Џакарти, у Индонезији су 17. јула 2009. године изведена два синхронизована терористичка напада у којима је погинуло 9 особа, а 53 особе су повређене. Мете су били хотели: JP Marriott и Ric Carlton. Напади су изведени тако што су се двојица бомбаша самоубица, неколико дана пре извођења акције, пријавили као гости поменутих хотела. Циљ напада терористичке групе Џемах Исламјак, која је преузела одговорност за овај напад, био је дестабилизовање политичког система Индонезије, после председничких избора који су се одиграли недељу дана раније.

4. Кризни менаџмент у случају терористичких напада на туристичке објекте

Карактеристике кризе изазване дејством савременог тероризма није могуће дефинисати на јединствен начин с обзиром на то да се у конкретним случајевима кризни догађаји међусобно разликују по садржини, дужини трајања, последицама и посебним специфичностима. Међутим, све кризе до којих долази услед терористичких напада ипак имају низ додирних тачака, па то важи и за кризе изазване нападима на туристичке објекте. Анализирајући карактеристике различитих криза, Арјен Боин препознао је три њихове основне додирне тачке. То су: претња, неодрживост и неизвесност (Боин и сар., 2010).

Претња настаје када системи који обезбеђују несметан живот грађана постану угрожени. Лична сигурност, безбедност, људске слободе, здравље свеопштег друштва, једнакост и правичност, постају бесмислене пред надирањем несреће огромних размера. Што су људи угроженији, вредности опадају, а друштвена криза добија на снази. У том случају страх је широко распрострањен у јавности. Он делује, како на оне који су директно угрожени, тако и на оне који са зебњом посматрају угрожене и страхују од могућег нарастања постојеће кризе.

Спознаја од надоласеће кризе изазива осећај *неодложности*. озбиљне претње не морају увек да представљају непосредни проблем, али одлагање благовремених обавеза и задатака одговорних, несумњиво води ка усложњавању кризе. Време као фактор, нарочито је важно узети у обзир када се криза решава на оперативном нивоу. Важне одлуке, у којима питање живота и смрти има пресудну улогу, обично се морају доносити врло брзо а понекад и без неопходних анализа.

Уочавање претње увек је праћено високом степеном *неизвесности*, нарочито њеним последицама. Што је неизвесност већа то су решења све тежа и сложенија. Стварају се немогући услови за адекватно супротстављање што заједницу води ка дубоким кризама. Савладавањем претњи смањује се неизвесност или бар умањују последице.

Иако се проблему угрожавања безбедности хотела у свету придаје данас посебна пажња, после низа извршених терористичких напада и великог броја цивилних жртава недостају како националне тако и наднационалне стратегије кризног менаџмента у овој области, нарочито у зони превенције против савременог тероризма. Платон каже да је свака заједница створена за добро, а да је држава створена за највеће добро. Из овакве поставке закључујемо да су најодговорнији у борби против тероризма политичке елите као и њихова способност да у кризним ситуацијама благовремено утичу на изазове. Од политичких елита очекује се

еластичност и флексибилност јер је њихов задатак очување живота грађана и добробити друштва уопште. Наиме, ако се надлазеће претње правовремено уоче, адекватно процене и правилно усмере, потенцијална опасност може бити превазиђена. Међутим, ако одговорни креатори државне политике погрешно или неблаговремено опажају, занемарују или неадекватно одговарају на кризу, може доћи до разарајућих последица са фаталним исходом (Кековић, Кешетовић, 2006). Управљање кризом која настаје са терористичким нападом на неки интернационални хотелски објект може постати питање живота и смрти и то не само за одређену државу, већ и за регион или ширу друштвену заједницу уопште. У оваквим околностима одговорне политичке елите морају бити међусобно повезане у решавању ванредних искушења. Њихов задатак је да надгледају и контролишу оперативне аспекте управљања кризом, комуницирају са потенцијалним актерима, откривају постојеће грешке система, унапређују систем и успостављају политичку климу за нормално функционисање заједнице. Криза, било које врсте, ремети друштвени живот и утиче на политички систем (Р. Милашиновић, С. Милашиновић, 2007).

Кризу у случају терористичког напада на туристички објект није нимало лако предвидети а још теже је, адекватно се поставити и у таквим околностима управљати. Управљање оваквом кризом често је велика и сложена операција која захтева ангажовање друштвених организација широког спектра. У таквим околностима медији масовног информисања непрекидно испитују и процењују одговорне и њихов целокупан рад. Носиоци извршне власти тада имају посебну одговорност за креирање политике, контролишући оперативне аспекте управљања кризом. Поред овога, најодговорнији имају обавезу да комуницирају са актерима, откривају системске грешке, унапређују систем и успостављајући осећај нормалног функционисања заједнице.

Велики хотели постали су примамљиве и лако рањиве мете. Њих је заправо, и поред највиших мера безбедности, тешко обезбедити у потпуности. Са друге стране, повишене мере безбедности менаџмент хотела нерадо спроводи. У првом реду, јер су опсежне мере безбедности скупе, а перманентна провера идентитета гостију и њиховог пртљага у потпуности ремете приватност.

Стална и растућа претња од терористичких напада на велике интернационалне хотеле представља озбиљан изазов за хотелијерство и перманентну претњу ВИП гостима који постају лаке мете одседајући у хотелима оваквог типа. Поред неопходне заштите свих гостију, запослени предузимају и превентивне мере заштите, где се безбедност сагледава као корпоративна законска обавеза са строго прописаним казнама за оне који се не придржавају установљених правила. Хотелијери поред физичких мера безбедности користе и модерна техничка средства. У првом реду, они користе камере за пристоотру као и програме за откривање потенцијалних извршилаца терористичких аката.

5. Закључак

Униполаризам, мондијализам и глобализам, практично су синоними за светски процес који је у току. Овај процес захватио је све друштвене аспекте: социјалне, економске, политичке, војне, религиозне па и безбедносне. У тим процесима, владајуће елите покушавају да превазиђу кризе које доноси модерно доба и технолошки развој. Разлика између богатих и сиромашних достигла је огромне размере. Насупрот томе, безбедносни ризици остали су исти, како за богате тако и за сиромашне. Терористички напади на туристичке објекте широм света који су се

одиграли током протекле деценије показали су да су претња глобалних размера по безбедност људи. Међутим, кризни менаџмент у борби против овог облика савременог тероризма препуштен је првенствено корпоративном нивоу туристичке привреде. На националном и глобалном плану, управљање кризама изазваних терористичким нападима на туристичке објекте још увек је релативно неразвијено.

Литература

1. Боин, А., Харт, П., Штерн, Е. и Санделијус, Б. (2010). *Политика управљања кризама*, Београд: Службени гласник.
2. Божовић, Р. (2010). *Речник ислама*, Београд: Друштво српско-иранског пријатељства.
3. Божовић, Р. (2012). Адамов пад као крсно дрво, *Ком*, вол. 1, но. 1, 2012, стр. 19-43.
4. Божовић, Р., Костић, И. Е. и Теодосијевић, М. (2013). *Прогоњени ислам*, Београд: Утопија.
5. Јеротић, В. (2000). *Вера и нација*, Одабрана дела, Издавачки фонд архиепископије београдско-карловачке, Београд: Арс Либри.
6. Јовашевић, Д., Ракић, М. (2007). *Тероризам*, Београд: Институт за политичке студије.
7. Кековић, З., Кешетовић, Ж. (2006). *Кризни менаџмент и превенција кризе*, Београд: Филип Вишњић.
8. Љубојевић, Р. (2009). О политичком насиљу у Србији у време распада Османског царства, *Политичка ревија*, вол. 22, бр. 4, 2009, стр. 307-330.
9. Милашиновић, С., Кешетовић, Ж. (2008). Криза и кризни менаџмент – Прилог концептуалном и термилошком разграничењу, *Мегатренд ревија*, вол 5, бр.1, 2008. стр. 167-185.
10. Милашиновић, Р., Милашиновић, С. (2007). *Основи теорије конфликта*, Београд: Филип Вишњић.
11. Нешић, М. (2012). *Ислам и модерна држава*, Београд: Задужбина Андрејевић.
12. New York State Intelligence Center. (2012). *СТС Threat Assessment: Major Terror Attacks against Hotels, 2002-2011*, Risk Analysis Cell, 12-01_TA, 29. March 2012, New York. приступ 27. фебруара 2014, <http://publicintelligence.net/nysic-hotel-attacks/>
13. Радић, Р. (2010). *Страх у позној Византији 11800-1453*, I и II део, Београд.
14. Симеуновић, Д. (2002). *Теорија политике*, Београд.
15. Симеуновић, Д. (2009а). *Тероризам*, Београд: Правни факултет.
16. Симеуновић, Д. (2009б). *Увод у политичку теорију*, Београд: Институт за политичке студије.
17. Stratfor. (2009)., *Special Security Report: Militant Threat to Hotles*, Sep. 8, 2009. приступ дана 28. фебруара 2014, <http://www.stratfor.com>

Примљено: 04.06.2014. Прихваћено: 12.06.2014.